

9. Yankiv, M. D., 2011. *Ukraina i Polshcha: stratehichne partnerstvo v systemi heopolitychnykh koordynat (politykoekonomichnyi ta sektoralnyi analiz)* [Ukraine and Poland: strategic partnership in the system of geopolitical coordinates (political-economic and sectoral analysis)]. Lviv: Svit.

10. Bilateral economic cooperation – Transcarpathia. Accessed 30 April 2025 http://www.mfa.gov.hu/kulkepvisolet/ungvar/ua/ua_Bilateralis/info_gazd_karpatalja.htm.

11. DP “Holland Plant”. Accessed 30 April 2025 <http://www.uzhgorodrozsadnik.uz.ua/index.php/pro-nas>.

12. Official website of Zakarpattia Regional Military Administration. Accessed 30 April 2025 <https://carpathia.gov.ua/>.

УДК 657(045)

ФУНКЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

Кельман Б.С., Реслер М.В.

MANAGEMENT ACCOUNTING FUNCTIONS: THEORETICAL FOUNDATIONS

Kelman Bohdan, Resler Maryna

У статті здійснено комплексний аналіз функцій управлінського обліку з позицій їх ролі у забезпеченні ефективного управління підприємством. Розглянуто теоретичні підходи до визначення сутності управлінського обліку та його функціонального наповнення. Описано ключові функції: інформаційну, аналітичну, контрольну, прогностну, регулюючу та комунікаційну; їх зміст, призначення та практичне значення в управлінському процесі. Встановлено, що функції управлінського обліку тісно пов'язані з етапами прийняття управлінських рішень і впливають на всі рівні управління. Автором підкреслено важливість адаптації функціонального змісту обліку до сучасних умов господарювання. Отримані теоретичні узагальнення можуть слугувати базою для подальших досліджень та практичного впровадження в систему управління підприємством.

Ключові слова: управлінський облік, функції управлінського обліку, управління підприємством.

The article provides a comprehensive analysis of the functions of management accounting from the perspective of their role in ensuring effective management of the enterprise. The theoretical approaches to defining the essence of management accounting and its functional content are considered. The key functions: informative, analytical, controlling, forecasting, regulatory, and communicative are described, as well as their content, purpose, and practical significance in the management process.

Keywords: management accounting, management accounting functions, enterprise management.

Метою цієї наукової статті є теоретичне обґрунтування функцій управлінського обліку як складових елементів системи внутрішнього управління підприємством. Дослідження спрямоване на визначення сутності

кожної функції, встановлення їх ролі у забезпеченні ефективного інформаційного, аналітичного та контрольного супроводу управлінських рішень. Стаття має на меті з'ясувати теоретичні засади функціонального призначення управлінського обліку, розкрити їх змістове наповнення та дослідити механізми реалізації в управлінській практиці. Особлива увага приділяється аналізу впливу кожної функції на процес прийняття управлінських рішень та адаптації системи обліку до сучасних викликів господарської діяльності.

Керівництво організації повинно бути впевнений у тому, що ресурси використовуються ефективно, діяльність приносить прибуток, зобов'язання виконуються вчасно, а також дотримуються всі законодавчі та нормативні вимоги. Для досягнення цих цілей управлінці визначають завдання, розробляють стратегії та контролюють операційну, інвестиційну та фінансову діяльність компанії.

Управлінський облік фокусується на тому, як фінансова та нефінансова інформація, зокрема витрати, може бути використана для планування, контролю, постійного вдосконалення та прийняття управлінських рішень. Основною метою управлінського обліку є забезпечення ефективного використання ресурсів організації для максимізації її вартості в інтересах акціонерів, клієнтів та інших зацікавлених сторін [1].

У широкому контексті управлінський облік забезпечує облікову інформацію для внутрішніх користувачів організацій та підприємств. Дана система обліку є внутрішньою та підтримує інформаційні потреби керівництва. Особливістю управлінського обліку є відсутність жорстких формальних стандартів і правил.

Основними цілями управлінського обліку на підприємстві є надання інформації для планування, управління та прийняття ефективних рішень. Інформація управлінського обліку є необхідною для різних осіб: менеджмент верхньої, середньої та нижньої ланки, які потребують вичерпну та актуальну інформацію для планування та контролю управлінських дій та прийняття

рішень на підприємстві [2].

Планування – це детальна розробка дій для досягнення конкретної мети в управлінській діяльності. Це процес, що включає в себе встановлення цілей та визначення шляхів їх досягнення. Для прикладу, підприємство ставить за мету збільшити свою короткострокову та довгострокову рентабельність шляхом покращення якості продукції. Для досягнення поставлених цілей керівництво повинно розробити конкретні кроки, які, будучи втіленими, забезпечать досягнення бажаного результату. Ці нові кроки повинні бути чітко окреслені та детально розроблені.

Управлінська діяльність, що полягає в моніторингу виконання плану та вжитті необхідних коригувальних заходів – це контролінг. Контроль здійснюється через зіставлення фактичних результатів із запланованими. Отримана інформація дає змогу оцінити або відкоригувати етапи виконання плану. З огляду на отриманий фідбек керівник (або співробітник) може ухвалити рішення про подальше виконання поточних дій або вжити заходів для корекції діяльності, щоб привести ситуацію у відповідність до початкового плану, чи змінити сам план.

Інформація, що використовується для управлінського обліку, з метою планування та контролю досягнення цілей, може бути як фінансовою, так і нефінансовою. Приміром, покращення процесів виробництва може забезпечити важливі відомості про збільшення виробничої потужності за певний період часу або зменшення часу, необхідного для надання послуг замовнику. Обидва ці показники є прикладами нефінансової ефективності, і вони містять важливу інформацію для прийняття управлінських рішень [3].

Процес вибору між різними варіантами називають прийняттям рішень. Дана функція управління тісно пов'язана з плануванням і контролем, оскільки успішне планування та контроль діяльності організації неможливі без прийняття рішень, які мають альтернативні варіанти. Приміром, коли організація розглядає можливість співпраці з кількома постачальниками матеріалів, його вибір буде більш обґрунтованим, якщо керівник має доступ до

інформації про якість матеріалу від усіх потенційних бізнес партнерів. Однією з основних функцій інформаційної системи управлінського обліку є надання інформації, що сприяє прийняттю рішень[4].

Мета та завдання структури управлінського обліку здійснюються через функції, які повинні тісно співпрацювати з управлінськими функціями. Облікова функція управлінського обліку пов'язана та взаємодіє з іншими управлінськими функціями.

Управлінський облік поєднує облікову діяльність з процесом керівництва, тому пісумовуючи можна визначити наступні основні функції: інформаційна, комунікаційна, контрольна, прогностна, аналітична, регулююча [5] (рис. 1.1.).

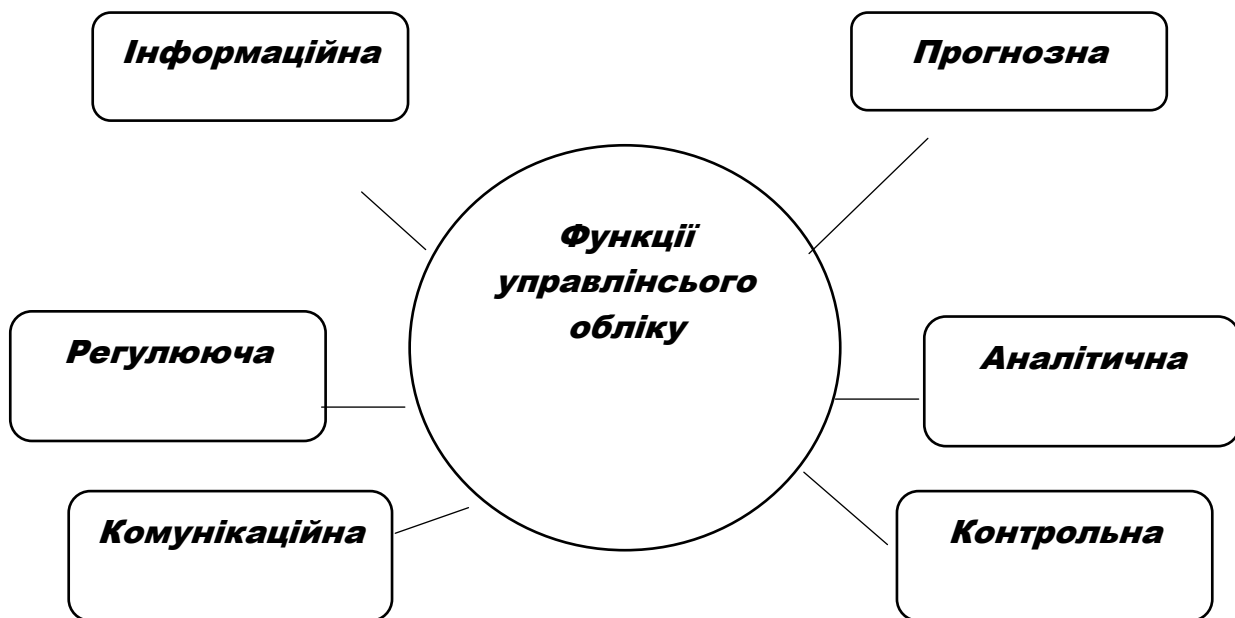

Рис 1.1. Функції управлінського обліку.

Інформаційна функція є основною функцією управлінського обліку, оскільки вона забезпечує всіх зацікавлених осіб достовірною, своєчасною та релевантною інформацією. Вона зводиться до надання керівникам усіх рівнів управління компанією даних, необхідних для планування, контролю та ухвалення важливих управлінських рішень. Інформаційна функція управлінського обліку забезпечує якісний потік даних для ефективного управління підприємством. Вона сприяє зниженню невизначеності, покращенню контролю та підвищенню обґрунтованості управлінських рішень;

Комунікаційна функція управлінського обліку полягає в забезпеченні

ефективного обміну інформацією між різними рівнями управління, підрозділами та працівниками підприємства. Вона сприяє координації дій, узгодженню стратегій і підвищенню ефективності управлінських рішень. Комунікаційна функція, полягає у створенні масивів даних враховуючи внутрішні комунікаційні взаємозв'язки між різними рівнями управління та підрозділами. Дана функція є важливим механізмом інтеграції всіх бізнес-процесів. Вона забезпечує безперебійний обмін інформацією як всередині компанії, так і за її межами, що сприяє ухваленню обґрунтованих рішень та підвищенню ефективності управління [6];

Контрольна функція управлінського обліку спрямована на перевірку відповідності фактичних показників діяльності підприємства запланованим, виявлення відхилень та причин їх виникнення. Вона дозволяє забезпечити ефективне використання ресурсів, мінімізувати ризики та запобігати фінансовим втратам. Функція контролю зводиться до створення даних, потрібних для перевірки та оцінки результатів діяльності як окремих відділів підприємства, так і роботи компанії загалом. Ця функція управлінського обліку є важливим інструментом управління підприємством. Вона дозволяє ефективно оцінювати та регулювати діяльність, запобігати помилкам і втратам, а також покращувати якість фінансового менеджменту;

Прогнозна функція управлінського обліку забезпечує підприємство можливістю передбачати майбутні фінансово-економічні результати, оцінювати ризики та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Вона є ключовим елементом стратегічного планування та розвитку бізнесу. Прогнозна функція, охоплює оцінку та аналіз основних зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на результати підприємницької діяльності підприємства, з метою одержання даних, потрібних для аргументації стратегічного вектору його розвитку та складання планів і бюджетів майбутніх господарських процесів. Вона дозволяє компанії не лише адаптуватися до змін зовнішнього середовища, а й формувати стратегії, що забезпечують стійкий розвиток у майбутньому [7];

Аналітична функція управлінського обліку спрямована на глибокий

аналіз фінансових та операційних показників підприємства, що дозволяє виявляти тенденції, оцінювати ефективність діяльності та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Дана функція є ключовим інструментом для оцінки стану підприємства та розробки ефективних стратегій управління. Завдяки використанню різних методів і підходів вона дозволяє виявити проблеми, визначити можливості розвитку та підвищити ефективність бізнесу.

Регулююча функція управлінського обліку спрямована на коригування процесів управління підприємством на основі аналізу фінансових та операційних показників. Вона дозволяє контролювати відхилення від запланованих результатів та своєчасно вживати заходи для їх усунення. Вона є важливим механізмом підтримки ефективного управління підприємством, так як дозволяє швидко реагувати на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища, коригувати стратегії та забезпечувати стійкість бізнесу в умовах невизначеності [8].

Проведене дослідження дозволило узагальнити та поглибити розуміння теоретичних основ функцій управлінського обліку як ключового елементу системи внутрішнього управління підприємством. У ході дослідження теоретичних засад функцій управлінського обліку було встановлено, що вони становлять цілісну систему, яка забезпечує всебічне інформаційне та аналітичне обслуговування управлінської діяльності підприємства. На основі аналізу наукових підходів та сучасних умов господарювання сформульовано такі основні висновки:

Функції управлінського обліку виступають важливим інструментом реалізації цілей управління, забезпечуючи безперервний процес збору, обробки, аналізу та передачі інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих рішень на всіх рівнях управління.

Кожна функція управлінського обліку має власне змістове наповнення та виконує специфічні завдання, однак вони взаємодіють між собою та формують єдину систему, що сприяє досягненню стратегічних і тактичних цілей підприємства [9].

Теоретичне осмислення функцій управлінського обліку дозволяє глибше зрозуміти їх місце в сучасній системі управління, а також створює підґрунтя для подальшого вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення менеджменту.

Актуальність дослідження функцій управлінського обліку зростає в умовах динамічного бізнес-середовища, зростання ролі цифрових технологій та необхідності оперативного реагування на зміни внутрішніх і зовнішніх факторів.

Таким чином, функції управлінського обліку є не лише складовими інформаційної системи підприємства, а й активним механізмом впливу на управлінські рішення, що зумовлює потребу їх подальшого вивчення та адаптації до сучасних умов господарювання. Загалом, дослідження підтверджує, що чітке розуміння функціонального змісту управлінського обліку є важливою передумовою ефективної організації управлінських процесів і підвищення конкурентоспроможності підприємства [10].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нападовська Л. В. Базові принципи управлінського обліку. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 1(139). С. 173–181
2. Атамас П. Й. Управлінський облік: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 440 с.
3. Брадул О., Шепелюк В. Управлінський облік: навчально-практичний посібник. Київ: Кондор, 2017. С. 352.
4. Войнаренко М. П., Радецька Л. П., Овод Л. В. Управлінський облік: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Хмельницький національний університет, 2013. 363 с.
5. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Київ: Лібра, 2006. 701 с.
6. Радецька Л. П., Овод Л. В. Управлінський облік: навчальний посібник. Київ: Академія, 2007. 352 с.
7. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посібник. Київ: КНЕУ, 2006. 526 с.
8. Фаріон І., Писаренко Т. Управлінський облік: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 792 с.
9. Пилипів Н. І., Максимів Ю. В., П'ятничук І. Д. Управлінський облік: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. Івано-Франківськ, 2018. 380 с.
10. Шевців Л. Ю. Управлінський облік: навч. посібник. Львів: Растр-7, 2022. 642 с.

References

1. Napadovska, L. V. 2013. "Bazovi Pryntsypy Upravlinskogo Obliku [Basic principles of management accounting]". *Current problems of economics* 1 (139): 173–181.

2. Atamas, P. Y. 2006. *Upravlinskyi Oblik [Management accounting]*. Kyiv: Tsentr Navchalnoi Literatury.
3. Bradul, O., and V. Shepeliuk. 2017. *Upravlinskyi Oblik [Management accounting]*. Kyiv: Kondor.
4. Voinarenko, M. P., L. P. Radetska, and L. V. Ovod. 2013. *Upravlinskyi Oblik [Management accounting]*. Khmelnytskyi Natsionalnyi Universytet.
5. Farion, I., and T. Pysarenko. 2017. *Upravlinskyi Oblik [Management accounting]*. Kyiv: Tsentr Navchalnoi Literatury.
6. Holov, S. F. 2006. *Upravlinskyi Oblik [Management accounting]*. Kyiv: Libra.
7. Radetska, L. P., and L. V. Ovod. 2007. *Upravlinskyi Oblik [Management accounting]*. Kyiv: Akademia.
8. Sopko, V. V. 2006. *Bukhgalterskyi Oblik v Upravlinni Pidpriemstvom Accounting in business management: Navchalnyi Posibnyk*. Kyiv: KNEU.
9. Pylypiv, N. I., Yu. V. Maksymiv, and I. D. Piatnychuk. 2018. *Upravlinskyi Oblik [Management accounting]*. Ivano-Frankivsk.
10. Shevtsiv, L. Yu. 2022. *Upravlinskyi Oblik [Management accounting]*. Lviv: Rastr-7.

УДК: 004.8-042.3:657(045)

ВПЛИВ ТА ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА РОЗВИТОК УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Реслер М.В., Лалак І.І.

THE IMPACT AND USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON THE DEVELOPMENT OF MANAGEMENT ACCOUNTING

Resler Maryna, Lalak Ivan

Стрімкий розвиток технологій штучного інтелекту (ШІ) суттєво змінює та доповнює управлінський облік. У цій статті досліджується, як штучний інтелект впливає на ключові функції управлінського обліку, включаючи основні технології, оцінку ефективності та процеси прийняття рішень, і як він покращує їх.

Ключові слова: штучний інтелект, управлінський облік, бухгалтери

The rapid development of artificial intelligence (AI) technologies is significantly changing and complementing management accounting. This article explores how artificial intelligence affects and improves key functions of management accounting, including core technologies, performance measurement, and decision-making processes.

Keywords: artificial intelligence, management accounting, accountants

Штучний інтелект (ШІ) стрімко трансформує бізнес-функції, в тому числі управлінський облік. Інтеграція технологій штучного інтелекту дозволяє бухгалтерам перейти від рутинної обробки даних до прийняття стратегічних

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>